

Det var en Eftermiddag paa Sorø Sø; den allersidste, Baad paa Baad roede udover, det vrimglede af hvide og sorte Studenterhuer. Men Stemningen vilde ikke rigtig op. Afskedens Vemod laa over Sindene.

Da lod pludselig nær ved os en af disse bløde, vemodige Sange, som vi all kendte saa godt fra disse Dage. Det maatte være Finnernes Baad, vi havde foran os. — Ja, der var de, — næsten bare Finner som de plejede — med deres hvide Huer med Guldløyrer, som skinnede i Solen. Sagte roede vi efter dem for ikke at gaa Glip af en eneste Tone. Jeg kan, naar jeg vil, se denne Baad for mig, fyldt af næsten bare finske unge Piger.

De havde plukket Vandliljer undervejs og lod de lange Stilke hænge efter Baaden. — Og mens jeg sad og saa fra det ene blegelukkede, Ansigt til det andet, og mens jeg lyttede til den fulde Klang fra de dejlige, rene Stemmer, saa bløde og vemodige som bare Filand ejer dem — forstod jeg ske med engang, at i Billedet af den fin kvindelige Student maatte Vandliljerne være med — Resignationens tungsindigdrømmende Symbol.

Jeg har forsøgt at give en Skildring af den rige, harmoniske, af fin gammel Kultur gennembrængte svenske Student, af Danmarks stærkt udprægede Særtype, saaledes som den fremtræder paa disse Studentermøder, — superkvindelig med alt sit Hjertelag og sin fine Forstaaelse under det reserverede, forsigtige Væsen, — af den kvindelige Student i Finland hensunken i sin Sorg, men dybt resigneret og sympatisk. Naar jeg nu skal behandle den norske kvindelige Student, staar hun for mig som yngre, som mere udviklet end de øvrige 3 Landes. Ikke saa, at vi norske kvindelige Studenter har savnet ældre, betydelige personligheder blandt os paa disse Møder, men sikkert er det, at vi havde kunnet være ganske anderledes fyldig repræsenteret ved dygtige Kræfter, om flere af de ældre Studenter havde deltaget, flere af dem, som gennem Studier og alsidige Interesser har vundet Modenhed og Autoritet nok til virkelig at kunne berige Debatterne og Samværet. Vi mangler dem ikke, men de kom bare ikke til dette Møde i saa stort Antal, som vi kunde have ønsket, — dog dette er vel Tilfældet med alle de øvrige Lande, at de havde kunnet ønske sig, og ogsaa virkelig se sig bedre repræsenteret end Tilfældet var.

Jeg nævner dette, ogsaa fordi det vel maa erindres, at den Sammenligning, jeg her anstiller mellem de nordiske Landes kvindelige Studenter gælder dem saaledes som jeg saa dem paa disse Studentermøder.

Nogen udtømmende karakteristik af den samlede kvindelige Studenterverden i hvert af de nordiske Lande ligger det helt udenfor denne Artikels Ramme at give — bygget som den er paa helt subjektive Indtryk og Erfaringer fra disse korte Dages Samvær. Jeg har nævnt, at den norske kvindelige Student virkede adskillig yngre, adskillig mere udviklet end de øvrige Landes — og intet Under. Thi Russen var i afgjort Majoritet. Specielt paa dette sidste Møde, hvor Norge ydede det største Kontingent af kvindelige Studenter, ca. 50, mens Gennemsnittet for de andre Landes Vedkommende var ca. 30, og Finlands endnu mindre. For mig tager derfor den norske kvindelige Studentertype fra disse Møder Skikkelse af en ganske ung Pige, livsglad og munter, frisk og frejdig, populær, fordi hun var saa aaben og ligefrem. Jeg ved, at jeg har mødt hende mangen Gang, en Skisøndag i Frognersæterbakkene susende nedover paa Ski eller behændig manøvrerende en svær Fiskekjælke midt i Helvedessvingen: „Se op!“

Hvilken himmelvid Afstand mellem denne norske unge Pige og Lydia Wahlstrøm, f. Eks. naar hun med overlegen Klarhed kom med sine Indlæg i Mødets store Debatter, og gjorde det saa fuldendt, at hun henrev alle til begejstret Bifald, noget, der som ved en stiltiende Overenskomst ellers aldrig finder Sted under disse Møder med sit særegne, ofte højtidelige Præg.

Karakteristisk er det, at alle de 3 andre nordiske Lande har været re-

præsenteret ogsaa ved kvindelige Studenter under de store Indledningsforedrag — Norge ikke. Karakteristisk er det ogsaa, at Sverige kom først, allerede paa Leckmødet. Sikkert er det: Vi har et ihærdigt Arbejde for os, før vi naar op ved Siden af de øvrige nordiske kvindelige Studenter.

Mens Mødets indholdsrige Dage gled hen, mens Typerne formede sig fastere og fastere for mit indre Blik, rejste der sig Spørgsmaal paa Spørgsmaal i min Sjæl, og alle drejede sig om de dybere liggende Aarsager til, at Typerne tog netop disse Skikkelser. — Svarene lod da heller ikke vente paa sig.

Gennem Samtaler med fremmede kvindelige og mandlige Studenter om Studenterforholdene i deres Hjemland og specielt under de Sektionsmøder som de kvindelige Studenter afholdt, blev det lidt efter lidt klart, som før havde staaet dunkelt for mig. — Dr. Lydia Wahlstrøm indledede paa det første Møde, hvis Emne var omtrent saalydende: „Hvilkens Betydning har Universitetsuddannelsen for de kvindelige Studenter, og hvilke Opgaver og Pligter medfører den?“

Som hun stod der og aabnet Verdener af nye Tanker for os, gav os af sin Overflod, vil hun altid staa for min Bevidsthed. Søm hun lever og virker, aaben og frygtløs, naar det gælder at sige sin Mening, vidtskuende og vidtrækkende med sin Kundskabsfylde og fine, stærke, varmhjertede Personlighed, har hun præget den svenske kvindelige Student.

Det er utroligt, hvad hun har rukket. Som Lærerinde i Gymnasierne har hun øvet den største og mest betydningsfulde Indflydelse paa sine kvindelige Elever. Blandt de kvindelige Studenter har hun i aarevis udfoldet en storartet Virksomhed. Som en meget dygtig Historiker er hun desuden stærkt videnskabeligt interesseret. „Fortæl mig, hvorledes Lydia Wahlstrøm stiller sig til Deres kvindelige Studenterforening i Upsala. Hvad har hun egentlig gjort for Dem?“ spurgte jeg en svensk kvindelig Student. „Spørg hellere hvad hun ikke har gjort,“ var Svaret. „I 8 Aar (tror jeg det var?) har hun staaet som Formand, hun stiftede den. Hun holder den sammen.“

Det friske tiltalende kameratslige Forhold mellem de svenske kvindelige Studenter, — som bl. a. har givet sig fornøjelige og livlige Udslag i Korrespondancerne til vor Studenterklub herhjemme — har hun frem for nogen anden skabt. At de unge Pigers Uddannelse og Opdragelse — saa altfor ofte forkert og forsømt — laa hende varmt paa Hjertet, fremgik tydeligt nok af hendes indledende Foredrag paa det første Sektionsmøde, idet hun paa dette Felt saa en betydningsfuld og vidtrækkende Opgave for universitetsuddannede Kvinder.

Man har en velgørende Følelse af, at de svenske kvindelige Studenter har levet og lever under harmoniske, lykkelige Forhold. I sin Midte ejer de en stærkt samtlende Personlighed som Lydia Wahlstrøm. Ingen skarp eggende Modstand, ingen blinde saarørende Fordomme har drevet dem til Ensidighed og Fanatisme, har givet dem noget let kendeligt og angribeligt Særpræg fremfor Tidens øvrige intellektuelt interesserede og arbejdende Ungdom, — uden forsaavidt, at deres Personlighed er endnu rigere udviklet gennem de større og mere udviklende Forhold, gennem den grundigere og videregaaende Uddannelse, som det er Studenternes lykkelige Forret at nyde godt af.

Forholdet til de mandlige Kammerater synes i samme Grad at være harmonisk og ligevægtigt, hvilket vel ikke mindst skyldes det Drag af Ridderlighed, som ofte findes hos de svenske mandlige Studenter.

I Forholdet til Tidsstrømningerne synes overhovedet den svenske Studenterungdom, og da ikke mindst de kvindelige Studenter, at være særlig heldig stillet.

Erkendelse af Kristendommens evige Sandheder, den højeste videnskabelige og kulturelle Dannelse i Forbindelse med en frisk og ung Livsglæde finder man oftere blandt de svenske Studenter, tilsyneladende uden oprivende Kampe — forenet i en og samme Person. Totalindtrykket bliver da ogsaa en dybt

tiltalende, rig og harmonisk Personlighed.

* * *
Interesserer man sig for det skarpt markerede Fysiognomi, — det kamplystne og det kampmærkede — maa man vende sig mod Danmark, dette for alle Kulturstrømninger nervøst føl-somme, vaagne Danmark, som rummer skarpere Modsætninger end noget andet nordisk Land, — dette Land med Navne som Brandes og Høffding paa den ene Side — Ussing, Nørregaard, Karl Paulsen, Skovgaard Petersen paa den anden — for at nævne nogle af de Navne, som fremfor alle var oppe blandt os unge paa Sorø-mødet, — Dette Land med sit vældigt pulserende Studenterliv, — sit kristelige Studenterforbund, sit hyperradikale Studenteramfund og sin gemyttligdanske Studenterforening, dette Land med sin Grundtvigianisme og sin Indremissionsretning, sin Folkehøjskolestrid, — dette Land, hvor Atheismen og den til den højeste Inderlighed drevne Kristendom daglig tærner voldsomt Krammen! For et Land at leve sin Ungdom, sin Studenterliv! Dog her maa man være en særsynt harmonisk og ligevægtig Personlighed for ikke at rives med af Striden til Ensidighed og Partifanatisme — og specielt maa man være stærkt udpræget, særlig ejendommeligt og egenartet for ikke at paa-trykkes stemplet radikal-kristelig. — grundtvigiansk-indremissionsvenlig o. s. v. Det er vist kun den neutrale, velopdragne, men højst sandsynlig kedelige Studenterforeningsmand, som slipper helskindet fra Klassifikationsprocessen og gaar selvtillids omkring som den glade, gemyttlig-københavnske Student, han har sat sig som Livsmaal at repræsentere, — om da ikke ogsaa disse uskyldige Egenskaber bliver taget for Partimærker, de ogsaa, i dette stakkels partiredne Land. Det er med disse Forhold som Baggrund, at den danske kvindelige Student, saaledes som man mødte hende paa de kristelige Studentermøder, — maa ses.

Et er sikkert, at denne Type aldeles ikke kan anses som en gyldig Repræsentant for hele den danske kvindelige Studenterverden. Modsætningerne inden denne er i Danmark mindst lige-saa stærk som inden den store Studenterverden overhovedet, ja den er stærkere.

Jeg fandt blandt den danske religiøst interesserede Studenterungdom flere mandlige Studenter, som i forbavsende Grad havde undgaaet Partimærkerne og Ensidighedspræget, — prægtige Studenter typer, vaagne kamprustedede, stærkt kunstnerisk og literært, stærkt socialt interesserede, — men jeg fandt ingen kvindelig dansk Student, som helt havde undgaaet — eller om man vil — ikke havde erhvervet sig Præget af at være stærkt religiøst interesseret. Dette med det øjeblikkeligt iøjnefaldende Særpræg, Stemplet, om man vil kalde det saa — er jo dels et Fortrin, dels en Mangel, dels Styrke, dels Svaghed, alt eftersom man tager det. Utvivlsomt er det vel, at det i de allerfleste Tilfælde er født ud af en vis Ensidighed.

For mig staar del slig, at det er de lykkeligst sammensatte, de mest harmoniske Mennesker som længst undgaar Særprægene, uden et Øjeblik at slaa af paa eller stikke under Stolen noget som helst af det, som er dem dyrebart og helligt.

Det er dette, en Flerhed af de kristelige interesserede danske mandlige Studenter har magtet, og det slig, at jeg vover at udtale som min Overbevisning, at de er de mindst ensidige, mindst partifanatiske Studenter, Danmark ejer, og det til Trods for, at deres Overbevisning, den Lære, de fører i sit Skjold, har en Evne til at betage Sindene, gaar langt dybere og virker langt mere gennemgribende end nogensomhelst anden Livsfilosofi i hele Verden. Men dette lykkelige Forhold udad har de ogsaa den rigt bevægede Tid, de lever i, at takke for. Der kan komme langt farligere Tider for den kristelige Studenterbevægelse end disse Kampens og de vældige Modsætningers Aar.

Jeg har gaaet saa nøje ind paa disse Forhold, fordi de, som før nævnt, danner Baggrunden — og det højst interessant og instruktivt — for den Art af danske kvindelige Studenter, vi mødte i Sorø.

De stod i en særskilt vanskelig Stilling, skabt gennem ganske tilspidset skarpe Modsætninger. Paa den ene Side den radikale danske kvindelige Student, Kunstnerklernes frigjorte, fejrede, det radikale Studenteramfunds radikaleste Medlem, — extra-vagant og afstikkende i sin Dragt. „Fri“ og „moderne“ i Liv og Manerer, nippende til filosofiske og literære Forelæsninger — en Luksus- og Pragt-blomst ofte, som skaber ikke liden Uvilje mod det kvindelige Studenterliv hos de systematisk, ofte haardt arbejdende mandlige Studenter. Denne af Fordomme saa altfor ofte støttede Uvilje maa de dygtige, de arbejdende danske kvindelige Studenter føre en stadig Kamp mod, som, om den end tilhører de mere skjulte, ikke desto mindre tager baade Kræfter og fremfor alt sund umiddelbar Livsglæde.

Paa den anden Side mangler de en Lydia Wahlstrøm, — en Nyskaber og Fører, vidtfavnende og vidtskuende, en stærk, udadvendt, repræsentativ Personlighed, rustet til at tage Kampen op paa ethvert Punkt hvor det maatte trænges, med Evne til at finde de Former, hvorunder de kvindelige Studenter i samlet Flok kunde deltage i sit Hjemlands rige, pulserende aandelige Liv. For det er sikkert: de Former er endnu ikke fundet i Danmark, ligesom der heller ikke findes det Land i Norden, hvor det vilde være vanskeligt at skabe dem.

Intet Under derfor, at vi finder de religiøst interesserede danske kvindelige Studenter famlende ligeoverfor sine Opgaver, trykket af sin vanskelige uopklarede Stilling — de tilhører paa en Maade i Medfør af deres Silling som kvindelige Studenter et fremskredent Parti og dømmes vel af mange Mennesker derefter, uden at de dog i nogen Maade kan gaa med paa alle de Meninger og Tendenser, som i Almindelighed tillægges et saadant Parti — de føler indadvendte paa Grund af deres udsatte Stilling ofte altfor stærkt begrænsede Liv i skarp Modsætning til de mandlige Studenter — de føler Opfordring, ja Pligt til Sammenslutning ogsaa om andre Interesser end de rent religiøse, — til at dygtiggøre sig til Deltagelse i det sociale Arbejde f. Eks. — til her at sætte deres specielle Indsats ind, — men under hvilke Former?

Hvorom alting er, disse ejendommelige og vanskelige Forhold har ogsaa skabt sjældne og værdifulde Egenskaber hos Danmarks kvindelige Studenter. Vi mødte Skikkelser dernede, som bar Vidnesbyrd om en Aandens og Hjertets Adel, en i det dybe og for et overfladisk Øje ofte i det skjulte gaaende Udvikling, — blandt andet en Afgjorthed og Inderlighed i Tilegnelsen af de religiøse Sandheder, vi Norske i alt Fald kunde ønske at ligne dem i — som vil have gjort et dybt Indtryk paa enhver uildet Iagttagelse.

Som en alvorsfuld Moll-Akkord havde Samværet med Finnerne vævet sig ind i det friske glade kameratslige Liv under Mødedagene og gjort Harmonierne endnu rigere, endnu mere fuldtoneende. Flere end én iblandt os har vel modtaget Lærdomme for Livet ved Synet af den Højhed i Sorgen, den Selvbeherskelse og det Taalmod i Lidelsen, som prægede hele Finnernes Færd. Her saa vi Skikkelser, lyslevende fra Topelius's Æventyrverden, prægtige Kvindeskikkelser med Glans af stolte Traditioner over sig, af høj gammel Kultur.

Den store Sorg havde lært kvindelige og mandlige Studenter at holde ubrødelig fast sammen under Kampen for at hævde og opretholde Finlands nationale Kultur. Den altovervældende Følelse af denne Kamps Betydning for Finlands Eksistens har lært det finske Folk ikke at ødsle med sin kvindelige Arbejdskraft. Der har man ikke Raad til at udelukke Kvinderne fra Kulturkampene og Kulturløftene, fordi hun er Kvinde. Deraf hendes hævdvundne, frie Stilling, hendes fuldkomne Ligeberettigelse med Manden til alle Stillinger. Og trods denne frie, udadvendte forlængst anerkendte Position var der over den finske kvindelige Student et afgjort Drag af Indadvendthed, en Mangel paa Glans, paa Rutine i hendes offentlige Fremtræden, som synes at bunde dybt i hendes Temperament og hele Anlæg.